

Biežuńska-Małowist, Iza

"Kodaj. Journal of Ancent History" t. I, Tokio 1990 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 81/3-4, 715-716

1990

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

„Kodaj. Journal of Ancient History” t. I, Tokio 1990, s. 82.

Warto zasygnalizować pojawienie się tego nowego czasopisma, rocznika poświęconego historii starożytnej. Wobec mnogości czasopism naukowych z tej dziedziny nie miałoby może sensu omawianie pierwszego numeru kolejnego wydawnictwa, gdyby nie dwie okoliczności: 1. jest to pierwsze czasopismo japońskie w językach europejskich poświęcone starożytności; 2. jest to czasopismo, którego wydawanie zainicjowała grupa lewicowych historyków japońskich i choć skład rady redakcyjnej jest różnorodny, czasopismo będzie miało zapewne kierunek marksistowski. W obecnym powszechnym kryzysie tego kierunku jest to godne podkreślenia wydarzenie.

Zgodnie z założeniami wydawców artykuły pochodzą z jednym wyjątkiem od autorów japońskich. Zawartość tomu jest następująca: B a b a Keiji, „The Macedonian Thracian Coastland and the Greeks in the Sixth and Fifth Century B.C.”, s. 1—23; B a b a Noriski, „Slave owning Slaves and the Structure of Slavery in the Early Empire”, s. 24—35; G ü n t e r Dagobert, „Die Anwendung des Klassenbegriffs in der Geschichte der Antike”, s. 36—44; M a t s u m o t o Norio, „Roman Plebs and the Elites in the Early Empire”, s. 45—63; K i t o Kiyooki, „Recent Trends in the Historiography of Early Japan”, s. 64—75.

Numer zamyka spis prac japońskich poświęconych starożytności opublikowanych w 1988 r., zawierający 109 pozycji.

Historią starożytnego Bliskiego Wschodu i Europy zajmuje się w Japonii dosyć liczna grupa badaczy; prawie wszyscy mają za sobą pobyty studyjne w dobrych ośrodkach europejskich, wielu więc zna z autopsji tereny i zabytki, o których piszą. Autor pierwszej rozprawy badając źródła środków zdobytych przez Pizystrata podczas jego drugiego wygnania na wybrzeżach trackich przestudiował wyniki wykopalisk w Sindos (1980—1982) na podstawie wystawy, jej katalogu i niewielu pozostałości na miejscu. Przedstawia wyniki swej analizy w zestawieniu z niewieloma przekazami literackimi. Kreśli przyczyny i warunki osadnictwa ateńskiego na tych terenach aż do czasów Kimona.

Artykuł poświęcony *servi vicarii*, niewolnikom będącym własnością innych niewolników analizuje na podstawie inskrypcji występowanie niewolników tej kategorii zwracając szczególną uwagę na ich rolę w *familia rustica*. Rozpatrując kilka inskrypcji pochodzących od niewolników pełniących funkcję *dispensatora* (zarządzający kasą) nie zwrócił autor niestety uwagi na podkreślane w literaturze przedmiotu specjalne znaczenie tej funkcji. *Dispensatores* dochodzili z reguły do sporego majątku własnego, dlatego mieli często licznych niewolników — *vicarii*, a nigdy nie byli wyzwalani.

Rozprawa D. Günthera, profesora Uniwersytetu w Lipsku, stanowi wyjątek w tym tomie, zawierających w zasadzie artykuły badaczy japońskich. Wyjątek spowodowany zapewne tym, że zawiera dyskusję z wygłoszonym na międzynarodowym sympozjum w 1986 r. w Susano w Japonii referatem W. V. H a r r i s a z Columbia University. Referat na temat możliwości zastosowania pojęcia „klasy” do historii Rzymu stanowił dla ówczesnego audytorium przysłowiowy kij w mrowisko. D. Günther podejmując tu dyskusję przejmując wiele tez H arrisa dyskutując z innymi. Od-

chodzi więc w pewnej mierze od tzw. ortodoksyjnej interpretacji marksistowskiej, którą nie tak dawno jeszcze reprezentowało wielu naszych kolegów z NRD. Günther usiłuje jednak utrzymać leninowską interpretację klasy i walki klasowej, choć przyjmuje inne kryterium pojęcia klasy dla starożytności.

Z kolei N. Matsumoto podejmuje bardzo istotny, choć trudny do rozwiązania problem charakteru plebsu rzymskiego w okresie cesarstwa, usiłując osiągnąć wynik przez ustalenie powiązań plebsu z grupami elity tych czasów.

Ostatni artykuł dotyczy badań nad wczesną historią Japonii, jest więc szczególnie interesujący dla historyków antyku nie japonistów, mało wprowadzonych w te studia.

W sumie — interesująca próba udostępnienia badań japońskich dla środowiska uczonych europejskich i amerykańskich.

I.B.M.

Marie-Laure Freyburger-Galland, Gérard Freyburger, Jean-Christian Tautil, *Sectes religieuses en Grèce et à Rome dans l'Antiquité paienne*, Les Belles-Lettres, „Realia”, Paris 1986, s. 338.

„Realia” to nazwa serii wydawniczej zaproponowanej czytelnikom przed kilkoma laty przez wielce dla nauk humanistycznych zasłużone wydawnictwo „Les Belles-Lettres”. Publikowane w tej serii prace są przeznaczonymi dla szerokiego kręgu miłośników i znawców starożytności monografiami szczegółowych problemów z dziedziny kultury, gospodarki i życia społecznego. Dotychczas ukazały się m.in.: D. Gourevitch, *„Le mal d'être femme. La femme et la médecine dans la Rome antique”*, Paris 1984 oraz J.-N. Robert, *Les plaisirs à Rome*, Paris 1986; M.-F. Baslez, *L'étranger dans la Grèce antique*, Paris 1986.

Książka o sektorach religijnych w Grecji i Rzymie jest pierwszą pozycją poświęconą wyłącznie problemom religijnym. Do jej napisania skłoniła autorów szczególna popularność w literaturze i prasie tematyki dotyczącej sekt religijnych, tak w przeszłości jak i współcześnie.

We wstępie autorzy zamieścili kilka uwag na temat samego pojęcia sekty, przytaczając obiegową definicję zjawiska: [*secte*] — — *ensemble de personnes qui font profession d'une même doctrine* [lub] — — *qui suivent une opinion accusée d'hérésie ou d'erreur* [s. 12 n.]. Definicja ta nie może być w pełni odnoszona do ruchów religijnych starożytności grecko-rzymskiej, z czego autorzy zdają sobie sprawę, proponując dla uniknięcia niejasności ogólne określenie: [*secte*] — — *association culturelle marginale* (s. 14). Brakuje w tych rozważaniach chociażby kilku zdań na temat pojęcia „kult misteryjny” i jego związku z terminem „sekta”. Z treści książki wynika, że jej autorzy rozgraniczają obydwa te pojęcia, nie uzasadniając jednak swego stanowiska. Nie wiemy więc, dlaczego zaliczają do sekt wtajemniczonych w misteria Karibów na Samotrace, a nie traktują jako sekty wtajemniczonych w misteria Demetry w Eleusis. Kwestia terminologii nie jest w tym przypadku bez znaczenia, ponieważ w literaturze nie używa się określenia „sekta” w odniesieniu do wyznawców większości kultów omówionych w prezentowanej książce, które nazywane są kultami misteryjnymi. Wyjątek *sui generis* stanowią dwa ruchy filozoficzno-religijne: orfizm i pitagoreizm, określane potocznie jako sekty. Wydają się one najbliższe współczesnemu rozumieniu tego słowa, gdyż rozwijają się nie tylko w opozycji do religii oficjalnej, ale również poza kontrolą *polis*, w przeciwieństwie